כמים חיים

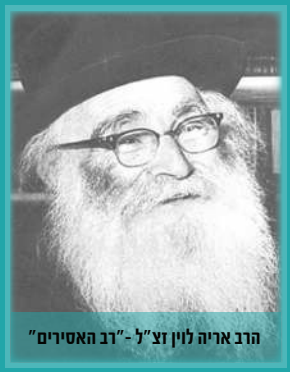
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

כ"ו סיון תשע"ח

פרשת שלח

דרך חיים

"ויעלו בנגב ויבוא עד חברון" (יג כב).

אומרת הגמרא (סוטה דף לד עמוד ב): 'ויבאו' מבעי ליה (- היה צריך לומר), אמר רבא: מלמד שפירש כלב מעצת מרגלים והלך ונשתטח על קברי אבות, אמר להן: אבותי בקשו עלי רחמים שאנצל מעצת מרגלים. יהושע כבר בקש משה עליו רחמים שנאמר "ויקרא משה להושע בן נון יהושע"- יה יושיעך מעצת מרגלים, והיינו דכתיב "ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו".

לכאורה יש להבין, הרי הכל בידי שמיים חוץ מיראת שמיים, ואם מה תעזור תפילת משה רבנו ליהושע? ומה יעזרו אבות העולם לכלב בן יפונה, הרי הבחירה בידו לטוב ולמוטב?

גם לשונו של האמורא רבא "שפירש כלב מעצת מרגלים" אינה מובנה, הרי לכאורה רק כשחזרו נודע לכולם על התכנית שזממו המרגלים בליבם, ובוודאי לא בהליכתם, וכלב פירש מהם כבר בתחילה להתפלל על קברי אבות. ומה היא עצת המרגלים, לכאורה היה צריך לומר 'פירש מחטא המרגלים' ולא מעצתם.

מבאר ראש גולת אריאל רבי יוסף חיים, בעל ה'בן איש חי' זצ"ל, שמה שהורונו חז"ל ש'הכל בידי שמיים' מדובר בחטא שידוע כחטא ועוון, ונסיונו של האדם האם לעשותו או להימנע מכך, כאן יראת השמיים של האדם תכריע למניעת החטא והעוון או חלילה לבוא לעשייתו. אולם כשמדובר על חטא שנראה כמצוה או עכ"פ לא כחטא בזה גם ביראת השמיים אין די להציל את האדם שלא ייכשל לעולם בחטא, ולשם כך צריך תפילה שלא ייכשל בחטא שכזה.

זה שאמר דוד המלך ע"ה "שגיאות מי יבין מנסתרות נקני, גם מזדים חשוך עבדך", כלומר מאחר ששגיאות מי יבין, בקשתי שמנסתרות נקני, גם אותן העבירות שנסתרות ממני נקה אותי מהן שלא אכשל בהן חלילה. ואז בוודאי שמזדים- העבירות הידועות חשוך עבדך, מלשון חסכון, משום שלא אכשל בהן.

המרגלים בחילה היו צדיקים, וטיכסו עצה לזכות את עם ישראל בכך שיאמרו להם שהארץ מפחידה ומבהילה, בכדי שעם ישראל יציית לצו האלוקי למרות דבריהם על מנת שייכנסו

המשך בעמוד הבא

טלפון: 1700-700-999 | דוא"ל: ish.tsadik@gmail.com | אתר: www.ish-tsadik.org.il

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

דרך חיים

לארץ מתוך אמונה תמימה. עצה זו הייתה זרה לכלב בן יפונה ויהושע בן נון, אך חשש כלב שמא יתפתה לעצתם, שכן היא נראית מרוממת וטובה. לכן רץ כלב לקברי אבות, שלא יבוא להתפתות אחר מצוה זו שיסודה בחטא. אמנם יהושע עמד על סוף דעתם כבר מתחילה ולא הלך אחר עצתם בזכות תפילתו של משה רבנו ע"ה. אמנם כלב היה זקוק לסיוע האבות הקדושים בתפילתו ועל כן נאמר עליו "ועבדי כלב עקב הייתה רוח אחרת עמו"- רוח האבות הקדושים בתפילתו.

שבת שלום ומבורך!

שלכם בהוקרה רבה,

חיים אידלס

המעוניין לשלוח אל הרב אידלס שאלות הלכתיות (בלבד) מוזמן לשלוח דרך אתר:
עמותת איש צדיק היה,
מדף: שו"ת עם הרב חיים אידלס
תשובות יישלחו לשואלים ויפורסמו באתר ובעלון.

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** ish.tsadik@gmail.com | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

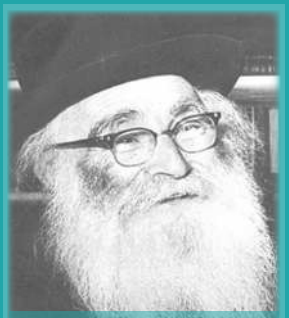

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

בדרכו של ר' אריה

בשנת תש"ל, שנה לאחר פטירת ר' אריה, הגיע ר' שמחה רז (מחבר הספרים 'איש צדיק היה' ו'צדיק יסוד עולם' על ר' אריה) להתייחדות אצל הרבי מליובאוויטש זצ"ל. ביקשו הרבי כי יספר לו סיפורים אודות ר' אריה.

במהלך דבריו סיפר כי בין החלאים והנדכאים שבאו לר' אריה הגיע אליו פעם שמש של בית-כנסת, וקבל בפניו: "איזה חיים יש לי! כל הזמן אני סוחב ספסלים ושוטף רצפות".

ר' אריה השיב לו: "מה אתה שח!? אתה יודע מי אתה?!". ענה האיש: "בוודאי! מי אני? שמש עלוב...". אמר לו ר' אריה: "מובא בתלמוד שמשמת משה התמנה יהושע - וזקנים שבאותו דור אמרו: פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה - אוי לאותה בושה, אוי לאותה כלימה! גמרא זו אינה מובנת. האם ייתכן שחז"ל מדברים בגנות יהושע?! אלא במה זכה יהושע שהוא בא להחליף את משה? לא בגלל גדלותו בתורה, שהרי נאמר על עתניאל בן-קנז שהיה מפולפל ממנו בתורה, אלא כיוון שהיה מסדר את הספסלים בבית-המדרש, כלומר היה שמש! עולה אפוא שזקני הדור דיברו בשבחו של יהושע. וכוונתם היתה: אף אנחנו יכולנו להחליף את משה, אלא מה: התביישנו להיות שמשים! וכיוון שהתביישנו, לא זכינו לכך. זו כוונת הגמרא 'אוי לאותה בושה!'...".

הרבי התפעם מדבריו של ר' אריה, אחז בידו של שמחה רז ואמר לו: "זו הפעם הראשונה שאני שומע פירוש זה, והאמן לי כי זוהי אמיתותה של תורה!".

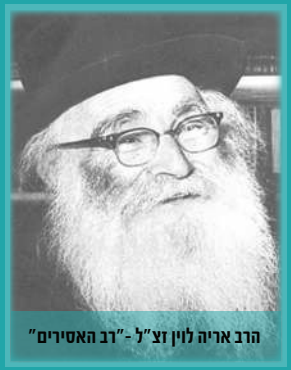
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

קודם אמירת 'פסוקי דזמרא' אומרים "ברוך שאמר", ולמנהג עדות המזרח ונוסח ספרד מקדימים את אמירת "הודו" ומספר פרקים טרם "ברוך שאמר". "ברוך שאמר" היא הברכה הפותחת את 'פסוקי דזמרא' וברכת "ישתבח" החותמת, ובשל כך ברכת "ישתבח" לא פותחת ב"ברוך" כדין ברכות הסמוכות זו לזו. ואף שבין הברכות אנו אומרים את 'פסוקי דזמרא' בכל זאת הברכות נחשבות כסמוכות בגלל העובדה שהן תלויות זו בזו. הנגזרת של תלותן היא שאין לברך אחת מהן בלא השנייה, ושאין להפסיק בדיבור ביניהן. ישנם מספר יוצאי דופן בהם ניתן לדבר בין "ברוך שאמר" ל"ישתבח"; אם נמצא בין המזמורים ורואה אדם מכובד, כרבו או אביו, יכול לומר לו שלום, ולהשיב שלום לכל אדם שפונה אליו. ואם נמצא באמצע אחד המזמורים מותר לדרוש בשלום אדם שירא ממנו, כגון מלך שאם לא ידרוש בשלומו יענשו (מציאות שכמעט אינה קיימת בימינו) ולהשיב שלום לאדם מכובד שדורש בשלומו. אם שומע ברכה שבירך חברו או קדיש יכול לענות "אמן" באמצע פסוקי דזמרא. אדם שיוצא להתפנות יכול לברך ברכת "אשר יצר", וכן לברך על שמיעת וראיית רעמים וברקים. אם הציבור הגיע ל'מודים דרבנן' יכול לומר איתם, וכן להצטרף לאמירת פסוק ראשון של קריאת שמע כאשר הציבור הגיע לאמרו. וכל שכן שמותר לענות ל'ברכו' וקדושה.

אמנם אין לדבר בסתם דברים, אפילו שיש בהם צורך מצוה. אך אדם שלא אמר ברכות התורה קודם שהתחיל "ברוך שאמר" או אדם שלא קרא קריאת שמע ורואה שזמנה עומד להסתיים- יכול לעצור ולאמרם. אם בשעת קריאת התורה רוצים להעלות אדם שנמצא באמצע פסוקי דזמרא- אין להעלותו, אלא אם הוא הכהן או הלוי היחיד במניין. וכאשר העלוהו מותר לו לקרוא בלחש עם הקורא בתורה. בתום הקריאה לא יאמר שיעשו לו "מי שברך", אך אם עשו לו ושואלים לשמו מותר לו להשיב, שדבר זה נחשב שמשיב 'מפני הכבוד'.

אדם בשנת אבל על אביו ואמו ונמצא באמצע פסוקי דזמרא כשהגיעו הציבור ל'קדיש'- אם לא יוכל לומר 'קדיש' עוד בתפילה זו- יכול לומר קדיש, אף שיש גם אחרים שאומרים. אך אם יתאפשר לו לומר 'קדיש' בהמשך התפילה- לא יאמר קדיש זה.

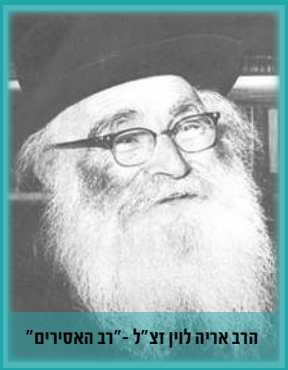
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

לאחר ברכת "ישתבח" מנהג הספרדים לומר "אמן" כדין כל סיום של רצף ברכות (כפי שאומרים "אמן" אחר "ובנה ירושלים" בברכת המזון). אמנם האשכנזים לא אומרים "אמן" אחר ברכה זו, שלמנהגם אומרים "אמן" אחר ברכות סמוכות שאחת מן התורה והשנייה מדברי חכמים, אך כאן "ישתבח" ו"יוצר" מדברי חכמים, ואין צורך להפריד ביניהן באמירת "אמן".

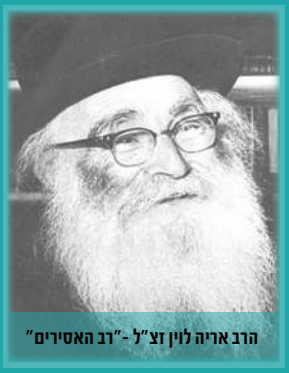
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת
עם הרב חיים אידלס

שאלה | האם מברכים את ברכת "הטוב והמטיב" על יין משובח?

תשובה | כיום נהוג לברך ברכת "הטוב והמטיב" רק על יין מיוחד במינו. לכאורה לפי מה שנראה מפשטות ההלכה אין שום סיבה לנהוג כך, אלא מספיק שהיין השני שאותו שותה האדם לא יהיה גרוע מהיין הראשון. אולם הבית יוסף הביא את דברי תרומות הדשן (סי' לד) שכותב שבאוסטריי"ך נהגו שלא לברך "הטוב והמטיב" כי אם על היין המופלג ביותר. ותמה בעל תרומות הדשן מה המקום למנהג זה, והסביר את טעם המנהג משום שיש באוסטריי"ך אנשים שבחרו ביינות חלשים ויש שבחרו בחזקים, יש שבחרו בדקים ויש בצלולים, יש במתוקים ויש בחמוצים, ועל כן לא היה אצלם יין שהיה משובח מהיין השני לכל הדעות, מלבד אותו יין מופלג שכולם היו מודים שהוא משובח ועליו יש לברך "הטוב והמטיב".

ואולי כיום מנהגנו נובע ממנהג קדושים זה, כיוון שיש ריבוי עצום של יינות משלל צבעים מינים וטעמים, וכן אנו נוהגים, על אף שמרן הבית יוסף מסיים שם שאין מי שחש למנהג אוסטריי"ך.

יש לדעת שישנם תנאים רבים בשביל לברך ברכה זו, בהם ג' תנאים עיקריים ('נשאר', 'אחר', 'שותף'- והסימן הוא נא"ש):

א. 'נשאר'- הוי אומר שנשאר עוד מהיין הקודם בזמן שהביאו את היין הנוסף, שזו הוכחה שבהבאת היין החדש הכוונה להביא יין נוסף ולא משום שנגמר היין הראשון.

ב. 'אחר'- לשתות יחד עם חבר משני היינות, כי ברכת "הטוב והמטיב" כוונתה "הטוב"- לי "והמטיב" - לחברי.

ג. 'שותף'- צריך שחברו יהיה שותף עמו ביין, ולעניין זה אשתו ובניו נחשבים גם כן לשותפיו, וכן בעל הבית שמניח לאורחים על גבי השולחן נחשב לשותף יחד איתם.

כן חלקו מה שיעור השתיה מהיין על מנת לברך ברכה זו- רביעית, מלא לוגמיו או טעימה כל שהיא. לפי דעת הראשל"צ הרב מרדכי אליהו זצ"ל לספרדים ישנם שמונה תנאים בכדי לברך "הטוב והמטיב", ולכן הוא זצ"ל פסק שלא לברך ברכה זו אלא אם כן יושב שם תלמיד חכם מופלג שבקיא בכל ההלכות.